

BOG

Bodem Ondergrond
Grondwater

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

BOG

Bodem Ondergrond
Grondwater

Programma bodem, ondergrond en grondwater

Bevorderen van duurzaam, veilig en
efficiënt ruimtegebruik van bodem,
ondergrond en grondwater

Manfred Beckman Lapre

11 november 2025

Bodem Ondergrond
Grondwater

BOG

Principes

Niet afwentelen ✓

Gebiedsgericht: functie op bodem ✓

Meervoudig ruimtegebruik ✓

Opgaven

Wonen

Energie

Werken

Voedsel

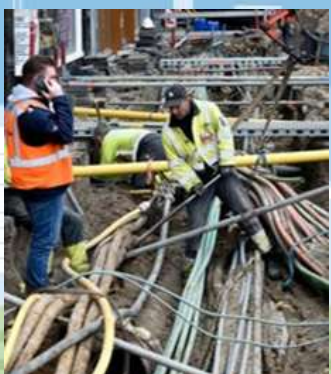
Klimaat

Drinkwater

Industrie

Warmte

Erfgoed

BOG

Formele aanleidingen

NOVI

In de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is een Nationaal Programma Bodem en Ondergrond aangekondigd, met als doel 'het duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem, ondergrond en grondwater'.

STRONG

De Structuurvisie Ondergrond (STRONG) wordt herzien en aangevuld. Deze evaluatie is een zelfstandig traject, de aanbevelingen worden (ten dele) meegenomen in de nadere uitwerking van dit programma.

WBS

Met de Kamerbrief 'Water en Bodem Sturend' is gekozen voor een andere benadering van bodem, ondergrond en grondwater in relatie tot de ruimtelijke inrichting van ons land. De bodem, ondergrond en grondwater-aspecten worden grotendeels uitgewerkt in dit programma.

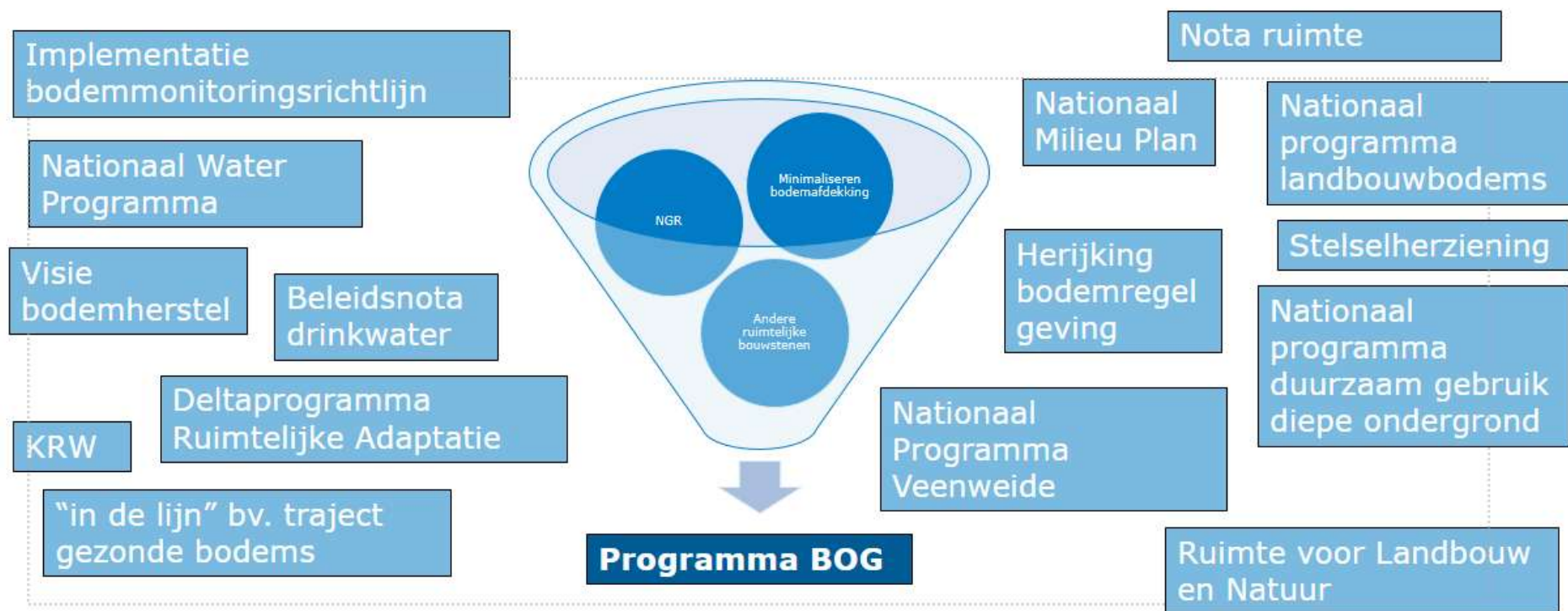
Programma Bodem, Ondergrond en Grondwater

- > **Rijks - NOVI programma** onder de omgevingswet.
- > Richt zich op een **duurzaam, veilig en efficiënt ruimte gebruik** van bodem, ondergrond en grondwater. Daarbij wordt gestreefd naar evenwicht tussen benutten en beschermen.
- > Interdepartementaal opstellen en interbestuurlijk tot uitvoering brengen van ruimtelijke doelstellingen voor bodem-, ondergrond en grondwaterbeleid.

Focus op ruimtelijk gebruik

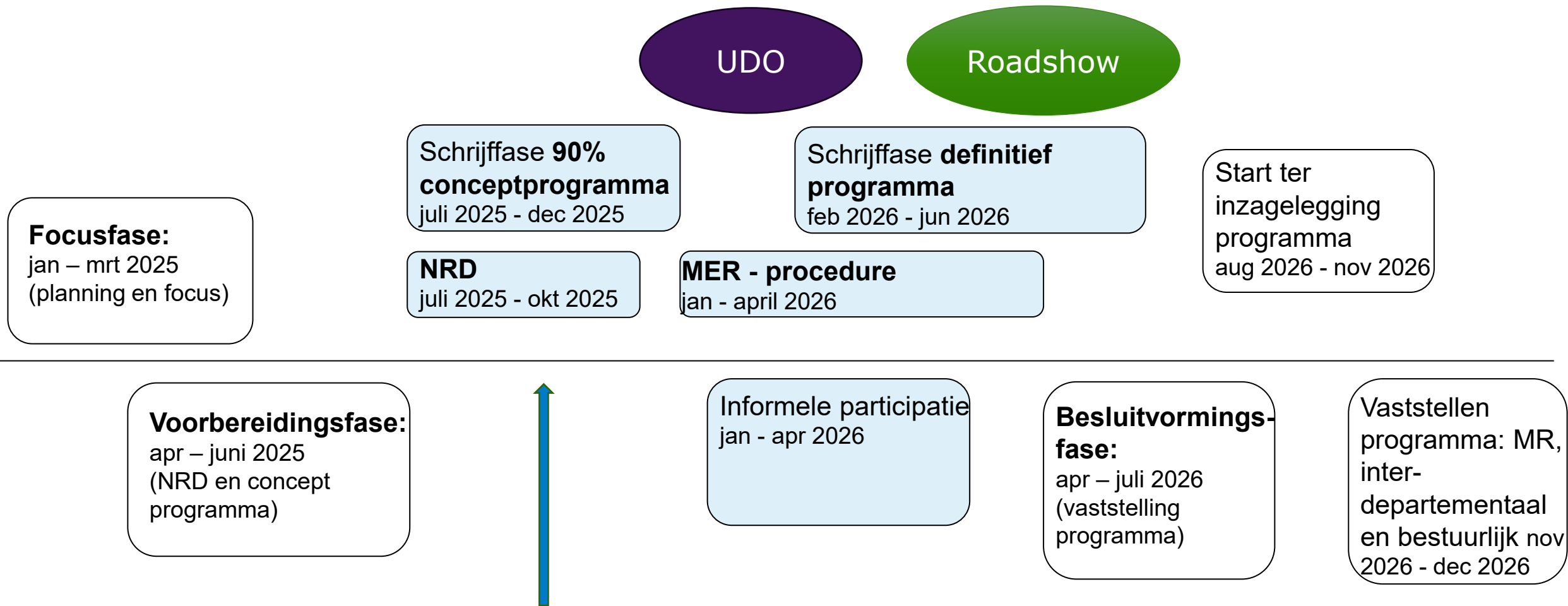
Uitvoering pBOG: proces en lerende aanpak

- › **Betrokkenheid koepels en departementen:** departementen worden betrokken waar keuzes belangen raken (Rijksvisie). Koepels worden bevraagd op uitvoerbaarheid en haalbaarheid (UDO)
- › **Lerende aanpak** bij de uitvoering van het zoeken naar de beste uitvoering en instrumenten, gericht op geformuleerde doelen.*
- › **Uitvoering programma met koepels:** uitvoering geven aan pilots: praktijkervaring verbinden met beleidsvoorstellen programma. In dialoog voor en door decentrale overheden.

* Niet alle thema's en bouwstenen hanteren een lerende aanpak, bv. het vaststellen Nationale Grondwaterreserves

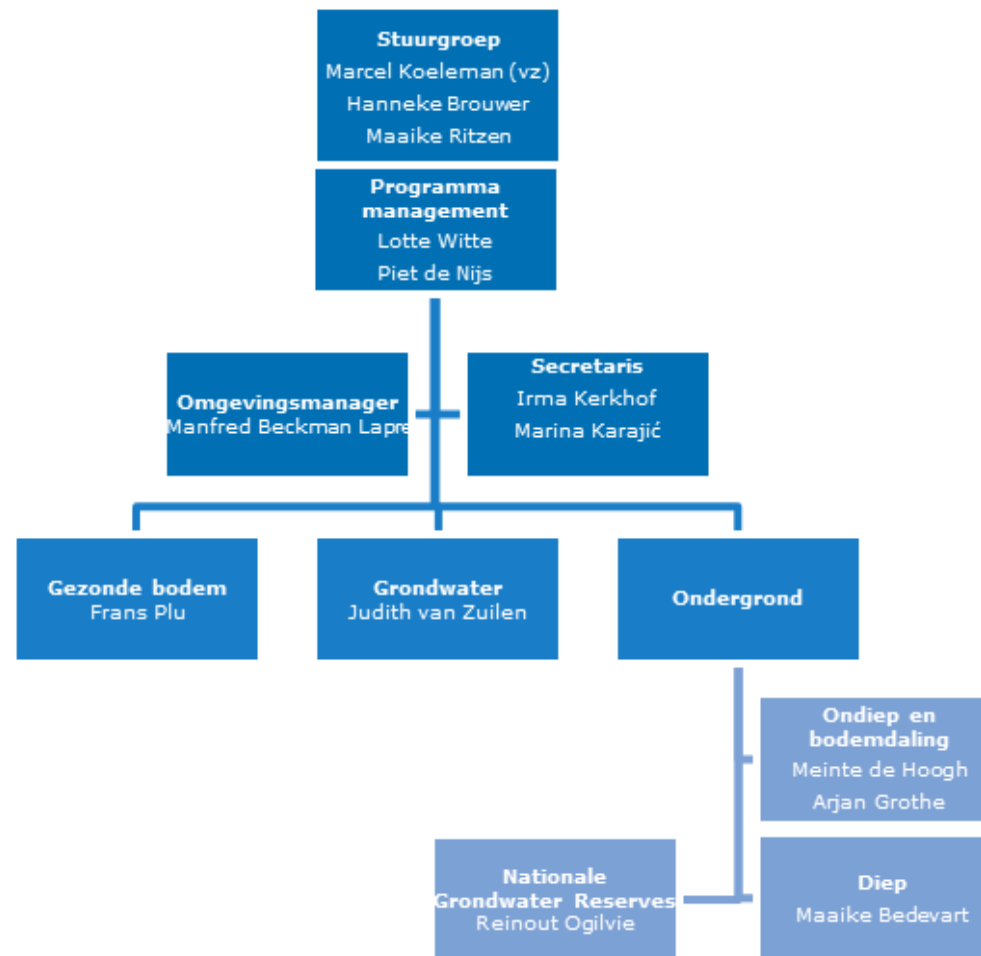

Totstandkoming programma

Organogram

> Bodem

Ambitie

Goede bodemkwaliteit behouden (gezonde bodems), verbeteren en/of herstellen door bij de ruimtelijke ordening en inrichting van de fysieke leefomgeving aandacht te besteden aan en verbetering in te zetten van de chemische, biologische en fysische bodemkwaliteit.

Strategisch doel 2033

In 2033 worden integraal en evenwaardig meegewogen in ruimtelijke ordening en inrichting van de fysieke leefomgeving door gemeenten, provincies, waterschappen en het Rijk:

- **herstellen en verbeteren** van de bodem waar mogelijk;
- ruimte wordt zo **efficiënt** mogelijk gebruikt;
- bodem wordt zo min mogelijk **afgedekt**, en verlies van bodemdiensten wordt zoveel mogelijk voorkomen en waar nodig gecompenseerd;
- **bodemverstoring door ontgraving** wordt zoveel mogelijk beperkt;
- **verdichting** van de bodem wordt verminderd;
- grond wordt bij voorkeur binnen het plangebied hoogwaardig **hergebruikt**.

Operationeel doel

- In 2028 is een **afwegingskader voor ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling** in relatie tot bodemgezondheid beschikbaar en dit kader is bekend bij gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk.

In 2030 is een **bodemgezondheidsindex** (bebouwd gebied) beschikbaar waarmee de bodemgezondheid kan worden beoordeeld in relatie tot de bodemdiensten en de functie die de bodem vervult of zou moeten gaan vervullen,

Ambitie

Bodemverstoring door ontgraving en verdichting wordt zoveel mogelijk beperkt.

Strategisch doel

- Er is een instrumentarium voor hoogwaardig hergebruik grond en bagger gericht op gezonde bodems beschikbaar.

Operationeel doel

- In 2030 is **een nieuw instrumentarium voor hoogwaardig hergebruik grond** en bagger gericht op gezonde bodems beschikbaar.
- In 2030 geeft het Rijk bij de in beheer en gebruik zijnde rijksgronden uitvoering aan hoogwaardig hergebruik van grond en bagger (onderdeel CRA advies) **Goede voorbeeld**

Ambitie

Het systeem voor **herontwikkeling van nazorglocaties** is op orde en de bevoegde gezagen hebben inzicht de ruimtelijke potentie en nemen de locaties mee in ruimtelijke ontwikkeling.

Strategisch doel 2033

- Er is een systeem voor de herontwikkeling van nazorglocaties op orde en de bevoegde gezagen:
 - Hebben inzicht in de ruimtelijke potentie van nazorglocaties en stortplaatsen;
 - Hebben een nauwkeurig beeld van de mogelijkheden voor toekomstbestendige nazorg;
 - Nemen de locaties mee in de ruimtelijke ontwikkeling van de fysieke leefomgeving, op natuurlijke momenten.

Operationeel doel

- In 2033 een **landsdekkend beeld** van de ruimtelijke potentie van de nazorglocaties en voormalige stortplaatsen.
- In 2030 is een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden van fondsvorming ter financiering van herontwikkeling en toekomstbestendige nazorg.
- In 2033 is **kennis ontwikkeld rondom nature based solutions** van verontreinigingen en andere vormen van bodemdegradatie.

> Ondergrond

Ambitie

De **aanwijzing en bescherming van de Nationale Grondwater Reserves** levert een belangrijke bijdrage aan de nationale opgave voor drinkwater bij calamiteiten en voor toekomstige generaties. Hierbij is aandacht voor de risico's van meervoudig ruimtegebruik zoals warmtewinning in de ondergrond (geothermie) voor de kwaliteit van de grondwaterreserves.

Bij het vaststellen van de programma's vervalt de **Structuurvisie Ondergrond (STRONG)**. Ruimtelijke ordening en inrichting van de ondergrond uit STRONG wordt gecontinueerd. Het vigerend beleid uit STRONG wordt daartoe op nog nader te bepalen wijze overgenomen, aangevuld of gewijzigd.

Het rijk stelt nationale randvoorwaarden op voor meer lokale regie in de ondergrond. Dit als doel om meer samenhang in het stelsel **en meer regie op beheer, uitvoering en ordening van de ondergrond**.

Strategisch doel 2033

Het Rijk pakt regie en wijst Nationale Grondwaterreserves aan en stelt voorwaarden aan bescherming om deze reserves te behouden.

De ondergrond wordt verantwoord en volhouder benut en beschermd vanuit de principes 'niet afwentelen', 'ruimtelijke optimalisatie' en 'driemensionale bandering.

Samenhang in beleid, wet- en regelgeving met betrekking tot de ondergrond functioneert zoveel mogelijk als een samenhangend stelsel. (PM – analyse) Dit stelsel zorgt ervoor dat gemeenten zo goed mogelijk regie kunnen uitoefenen op beheer, uitvoering en ordening van de ondergrond.

Operationeel doel

- 3D-bescherming voor NGR;
- bescherming gericht op minimaliseren;
- risico op verontreiniging van NGR;
- bij bescherming **rekening houden met andere belangen** ondergrond (energietransitie);
- provincies blijven bevoegd gezag bij vergunningverlening.
- **STRONG is vervangen voor de programma BOG en DGDO**
- een verbeter- en ontwikkelagenda voor data en informatie is opgesteld en in uitvoering;
- het opbouwen van een kennisinfrastructuur.

Ambitie

De **gemeentelijke regierol wordt versterkt** door het rijk door kennisontwikkeling te faciliteren, stimuleren van effectieve en integrale samenwerking en programmering en instrumenten voor financiële aspecten te ontwikkelen.

Bij de ordening van de ondergrond **is er een heldere verbinding tussen middeldiepe en diepe ondergrond**. Hiervoor identificeren we stappen voor verdere harmonisatie van de Omgevingswet en de Mijnbouwwet.

Strategisch doel 2033

- De gemeentelijke regierol wordt versterkt.
- de ruimtelijke ordening van de bovengrond en de ondergrond is beter op elkaar afgestemd. De regierol van het Rijk op de ondergrond is concreet ingevuld met daarbij de verwachtingen van de regierol van decentrale overheden;

Operationeel doel

- De basiskennis over het functioneren en de situering van bestaande natuurlijke systemen en technische infrastructuur is op orde;
- Er is sprake van een effectieve samenwerking en integrale programmering van stedelijke ontwikkeling en beheer- en vervangingsopgaven in de openbare ruimte, inclusief nieuwe opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie en vergroening;
- De financiële aspecten in de uitvoering zijn in kaart gebracht en instrumenten hiervoor zijn in ontwikkeling.
- in de ordening van de ondergrond is er een heldere verbinding tussen middeldiepe en diepe ondergrond. In 2033 zijn ook stappen gezet in de verdere harmonisatie van de Omgevingswet en de Mijnbouwwet.

> Grondwater

Ambitie

Het grondwatersysteem verbeteren waarbij **weloverwogen ruimtelijke planning bijdraagt aan een duurzame toestand** van het grondwatersysteem. Voor de belangafweging van functies moet de draagkracht van het grondwatersysteem voorwaardelijk zijn.

Maatregel

- Maatregelen om het grondwatersysteem te verbeteren zijn uitgevoerd (<2030) en effecten worden gemonitord.
- Het Rijk pakt een regisserende rol, bepaalt de grote lijn. Regionaal flexibiliteit om hier invulling aan te geven.
- **Landgebruik en functies dragen bij aan een duurzame toestand van het grondwatersysteem.**
- Bij belangenafweging functies is draagkracht van het grondwatersysteem voorwaardelijk (niet alles kan overal).

Ambitie

We stimuleren provincies en waterschappen om te komen tot een optimaal grondwaterregime en maken hier volhoudbare afspraken met overheden en grondgebruikers over.

Decentrale overheden worden aangezet tot duurzaam grondwaterbeheer door als Rijk **sponswerking te stimuleren, kaders vast te stellen voor infiltreren en uniforme registratie- en (herziening) vergunningsplicht voor grondwateronttrekking aan te reiken.**

Maatregel

- We stellen een “Nationaal perspectief op grondwater” op, met regionale concretisering. Het concretiseert de nationale doelen op een regionale schaal en geeft daarmee geeft inzicht waar knelpunten ontstaan.
- We ontwikkelen de jaarlijkse (bestuurlijke) rapportage: “Grondwater in beeld”, waarmee ook wordt getoetst of de doelen voor grondwater dichterbij komen (monitoring).
- We vragen de provincies om samen met de waterschappen een optimaal grondwaterregime vast te stellen, passend binnen de gestelde WBS kaders. - Zij maken op basis hiervan volhoudbare afspraken met Rijk, waterschappen, gemeenten en grondgebruikers.
- We stellen een “handreiking sponswerking” op, die helpt waar en hoe je optimaal sponswerking kunt toepassen.
- We leggen kaders voor (verantwoord) infiltreren nationaal vast in regelgeving.
- We ontwikkelen een uniforme registratie- en (herziening) vergunningsplicht voor grondwateronttrekkingen.